

ความสำคัญของเรื่อง

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันนี้เป็นเวลา 44 ปีแล้ว แต่การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยก็มิได้มีที่ท้าวจะหยั่งรากลึกเป็นการปกครองที่มั่นคงลงได้ 44 ปีที่ผ่านมา เรามีรัฐธรรมนูญมาแล้วหลายฉบับ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วหลายครั้ง มีรัฐสภามาแล้วหลายสมัย ตลอดจนพรรคการเมืองที่ถูกตั้งถูกยุบมาแล้วหลายครั้งหลายหน มีการล้มล้างเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองกันบ่อยครั้งสลับเปลี่ยนกันระหว่างรัฐบาลทหารกับรัฐบาลพลเรือน ซึ่งแม้จะมีพลเรือนเป็นรัฐบาลมากกว่าทหารก็ตาม แต่ช่วงการมีอำนาจของทหารมีระยะเวลา รวมกันแล้วยาวนานกว่าช่วงการมีอำนาจของพลเรือนเกือบ 6 เท่า (เวลาของทหารรวมกันได้ 35 ปี เวลาของพลเรือนรวมกันได้เพียง 6 ปี) ทั้งนี้เพราะว่ามีการปฏิวัติรัฐประหารบ่อยครั้งนั่นเอง จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้ เป็นลักษณะของความไม่มั่นคงในระบอบการปกครองของไทย

จะเห็นได้ว่าระยะเวลาที่ผ่านมา การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยเป็นแต่เพียงรูปแบบ (form) มากกว่าเนื้อหาสาระ (substance) ซึ่งส่วนหนึ่งน่าจะมาจากความเชื่อทางการเมือง (political beliefs) ของคนไทยที่ยังไม่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังนิยมในตัวบุคคล เชื่อในเรื่องบุญวาสนาและเห็นว่าการเมืองการปกครองประเทศมิใช่เรื่องของประชาชนทั่วไป แต่เป็นเรื่องของ "เจ้านาย" หรือของ "นักการเมือง" เท่านั้น ประชาชนจึงมิได้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบที่พึงมีต่อการปกครองประเทศ ตรงกันข้ามกลับผูกติดแต่คำว่ารัก "ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์" กันอย่างตึกปาก แต่มิได้คำนึงว่า ตนควรจะต้องมีสิทธิ

และหน้าที่ประการใดบ้าง จึงก่อให้เกิดความเฉื่อยชาเพิกเฉย ไม่กระตือรือร้นสนใจทาง
การเมือง ปล่อยให้ญูญูมอำนาจทางการเมืองให้อำนาจเด็ดขาดได้ เรียกได้ว่าความเชื่อ
ทางการเมือง (political beliefs) ของคนไทยมิได้เอื้ออำนวยต่อการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยแต่อย่างใด แม้ว่าในช่วงหลัง 14 ตุลาคม 2516 จะเป็นช่วงที่
ประชาชนชาวไทยตื่นต่อคำว่า "ประชาธิปไตย" กันมาก แต่ก็ยังเป็นเพียงชั่วคราวชั่วคราว
และยังเป็นที่น่าสงสัยว่าความเชื่อแบบเก่ามิได้เปลี่ยนแปลงไปเลย อีกประการหนึ่ง
ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกมาโดยกลุ่มต่าง ๆ ในช่วงนั้นเป็นลักษณะที่เข้าใจถึง
"ประชาธิปไตย" กันจริงหรือ หรือเป็นเพียงการเห่อเสรีภาพหลังจากที่ถูกกดมานาน ทำให้
แสดงพฤติกรรมออกไปคนละทิศคนละทาง ตามความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จนกลายเป็น
ความขัดแย้งทางค่านิยมการอย่างรุนแรง ความขัดแย้งดังกล่าวยังผลให้การปกครองระ
บอบเสรีประชาธิปไตย ไคอันทรธานไป คนหลายกลุ่มเริ่มหาทางออกโดยการหวงรำลึกถึง
อิศริณมาชาวที่จะเข้ามาแก้ปัญหาแทนตน ลืมไปว่า ประชาชนนั้นมีอำนาจยิ่งกว่าบุคคลใด ๆ
แสดงให้เห็นว่าความเชื่อทางการเมืองของไทยยังนิยมการใช้อำนาจ เชื่อว่าอำนาจจะ
ควบคุมสถานการณ์ได้ดีกว่า จนในที่สุดก็ประสบกับสภาพการณ์ดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่า
แปลกใจเลยว่ แม้จะมีการล้มล้างสถาบันสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย อัน
ได้แก่ รัฐธรรมนูญ รัฐสภา และพรรคการเมือง ก็มีได้มีปฏิริยาต่อต้านรุนแรงแต่ประการ
ใด

กล่าวได้ว่าประเทศไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่ประสบ
ปัญหาอบคาน อันเป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้น การเกิดขึ้น
ของประชาธิปไตยจึงมิใช่สิ่งง่าย ๆ ท่องอาศัยปัจจัยหลายประการซึ่งอาจจะเป็นผลมาจาก
ประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมทางการเมือง อุดมการ
เป็นคน

* เมื่อหันมาพิจารณาทางค่านิยมการไทย จะเห็นว่าเป็นผู้ถูกกดอำนาจและมี
บทบาทสำคัญต่อการรักษาสถานภาพเดิม หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตลอดมา ทั้งนี้จะ
เห็นได้จากกรริเริ่มโครงการต่าง ๆ จะตองมาจากข้าราชการเสมอ ถ้าเป็นโครงการ
ที่ริเริ่มโดยประชาชนจะไม่ได้รับการยอมรับ ดังนั้น การที่รัฐบาลของนายธานินทร์
กรวิเชียร มีนโยบายที่จะพัฒนาประชาธิปไตยไปตามลำดับขั้นตอน โดยจะใช้เวลาเริ่ม

โดย
อ.วิเศษ

แรกในระยะ 4 ปีนี้ ข้าราชการจึงน่าจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ หรือสามารถที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยได้มาก ถ้าหากข้าราชการมีความเชื่อทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย หรืออีกนัยหนึ่งมีศรัทธาต่อระบบประชาธิปไตย แต่หากข้าราชการมิได้มีความเชื่อ หรือความศรัทธาในระบบประชาธิปไตยแล้ว การพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทยก็คงเป็นไปได้ยาก

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการไทย โดยเฉพาะในกรณีของข้าราชการกรุงเทพมหานครนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่า

1. ข้าราชการส่วนใหญ่มีความเชื่อทางการเมืองที่เป็นปัจจัยสนับสนุน หรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย
2. ควรจะได้มีวิธีการส่งเสริม หรือแก้ไขอย่างไรหรือไม่ เพื่อให้ความเชื่อทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยให้มีโอกาสเจริญเติบโตไปได้

การที่เลือกศึกษาเฉพาะข้าราชการในสังกัดกรุงเทพมหานคร เพราะว่าผู้เขียนเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครประการหนึ่ง แต่ที่สำคัญก็คือ กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานบริหารรูปแบบพิเศษในลักษณะการบริหารงานนครหลวง มีผู้บริหารระดับสูงสุดที่เลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน แยกต่างหากจากการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกระบวนการทางการเมืองมาก เพราะต้องดำเนินการเลือกตั้งในระดับชาติในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว ยังต้องดำเนินการเลือกตั้งผู้บริหารของตนเองอีกด้วย จึงเป็นที่น่าสนใจว่าข้าราชการในสังกัดกรุงเทพมหานครนี้จะมีมีความเชื่อทางการเมืองอย่างไร และในการศึกษาทั้งกล่าวได้สำรวจความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ แต่ไม่รวมถึงข้าราชการครู เพราะครูมีลักษณะการทำงานแตกต่างออกไป คือ มีอิสระมากกว่าข้าราชการประเภทอื่น ลักษณะการเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization) จึงอาจแตกต่างไปจากข้าราชการที่ปฏิบัติงานด้านอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

นอกจากนั้น ในการศึกษาดังกล่าวได้จำกัดเฉพาะข้าราชการกรุงเทพมหานคร 2 และระดับ 3 ซึ่งมีอยู่ 3,805 คน¹ โดยคัดเลือกมาเป็นตัวอย่างในการศึกษา 760 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ของข้าราชการทั้งสองระดับ เหตุที่เลือกศึกษาเฉพาะข้าราชการสองระดับนั้น เพราะข้าราชการทั้ง 2 ระดับดังกล่าว เป็นผู้ที่รับนโยบาย หลักการ และวิธีการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชา ตั้งแต่ระดับ 4 ขึ้นไป มาปฏิบัติซึ่งต้องมีโอกาสติดต่อกับใกล้ชิดกับประชาชนเป็นส่วนมาก จึงต้องการทราบว่าข้าราชการทั้ง 2 ระดับนี้มีความเชื่อทางการเมืองเป็นอย่างไร พอที่จะเป็นผู้นำต่อประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมืองในทางสนับสนุนประชาธิปไตยบ้างหรือไม่ ประการใด โดยมีสมมุติฐานใหญ่ว่า "ข้าราชการส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อทางการเมืองที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาของระบอบประชาธิปไตยของไทย"

โดยมีสมมุติฐานรองว่า

1. ข้าราชการเพศชายมีความเชื่อทางการเมืองในทางสนับสนุนประชาธิปไตยมากกว่าข้าราชการเพศหญิง
2. ข้าราชการโสดมีความเชื่อทางการเมืองในทางสนับสนุนประชาธิปไตยมากกว่าข้าราชการที่ไม่โสด
3. ข้าราชการระดับ 3 มีความเชื่อทางการเมืองในทางสนับสนุนประชาธิปไตยมากกว่าข้าราชการระดับ 2
4. ข้าราชการที่มีอายุ 20-30 ปี มีความเชื่อทางการเมืองในทางสนับสนุนประชาธิปไตยมากกว่าข้าราชการที่มีอายุ 31 ปีขึ้นไป
5. ข้าราชการที่รับราชการมาต่ำกว่า 10 ปี มีความเชื่อทางการเมืองในทางสนับสนุนประชาธิปไตยมากกว่าข้าราชการที่รับราชการมาเกินกว่า 10 ปีขึ้นไป

---

¹ กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร, "สำรวจอัตตรากำลังข้าราชการกรุงเทพมหานคร (ยกเว้นตำแหน่งครู) ประจำเดือนพฤศจิกายน 2519," 26 พฤศจิกายน, 2519. (อัครสำเนา)

6. ข้าราชการที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความเชื่อทางการเมือง ในทางสนับสนุนประชาธิปไตยมากกว่าข้าราชการที่มีการศึกษต่ำกว่าชั้นปริญญาตรี

7. ข้าราชการที่มีการศึกษาชั้นปริญญาตรีขึ้นไปทางค่านิยมสังคมศาสตร์ มีความเชื่อทางการเมืองในทางสนับสนุนประชาธิปไตยมากกว่าข้าราชการที่ศึกษาชั้นปริญญาตรี ทางค่านิยมวิทยาศาสตร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การสำรวจความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี ข้าราชการกรุงเทพมหานครนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาสำหรับปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตทางวิชาการปกครอง และคาดว่าจะมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. เป็นการศึกษาความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการไทย ซึ่งน่าจะมีอิทธิพลอย่างสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประชาชนทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของไทยต่อไป ด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization process)

2. การศึกษาเรื่องนี้จะ เป็นประโยชน์ในการนำไปประกอบการวางโครงการ พัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทยตามนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมและแก้ไขต่อไป

3. เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาการเมืองในแง่การพัฒนาทางการเมือง ว่าอุปสรรคหรือปัจจัยค้ำหนึ่งมาจากความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีระบบราชการครอบงำระบบการเมือง และการบริหารอย่างประเทศไทย

วิธีการค้นคว้าและวิจัย

วิธีการค้นคว้าได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ

1. ในส่วนที่เกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาทางการเมือง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตของปัญหา การสร้างแบบสอบถาม และเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (documentary research) หนังสือ และวารสารต่าง ๆ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารจะนำมาอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนว-

ความคิดและทัศนคติต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อทางการเมืองและประชาธิปไตย ซึ่งรายละเอียดได้นำไปกล่าวไว้ในบทที่ 3

2. ใช้แบบสอบถามสำรวจความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการกรุงเทพมหานครระดับ 2 ระดับ 3 โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (random sampling) จำนวนร้อยละ 20 ของข้าราชการทั้งสองระดับ หรือเป็นจำนวน 760 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

ก. การสร้างแบบสอบถาม ได้ใช้ลักษณะคำถามของแบบสอบถามจากหนังสือ

The Problems of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Student² ของ ดร.ทินพันธุ์

นาคะตะ เป็นแนวทาง ทั้งนี้โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ ที่ต้องการสำรวจทัศนคติความเชื่อทางการเมืองเพื่อการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นสำคัญ ดังนั้นการปรับปรุงแบบสอบถามดังกล่าวได้กระทำโดยการเลือกดูว่าแบบสอบถามข้อใดควรนำมาใช้โดยตรง ข้อใดควรนำมาดัดแปลงหรือนำใจความมาสร้างเป็นแบบสอบถามขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่จะใช้ถามแก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยต้องการที่จะได้แบบสอบถามเพียง 30-40 ข้อ เป็นเครื่องมือวัด

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเฉพาะการสำรวจความเชื่อทางการเมือง เพื่อนำผลการสำรวจมาสนับสนุน หรือคัดค้านต่อสมมุติฐานที่ตั้งไว้เป็นสำคัญ แม้ว่าการสำรวจนี้อาจใช้เป็นแนวทางสำหรับการสำรวจเพื่อวางโครงการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยต่อไปได้ แต่สิ่งทีว่ำนั้นอยู่นอกเหนือจุดมุ่งหมายของการศึกษานี้ ดังนั้น คำถามทั้งหมดในแบบสอบถามจึงมุ่งที่จะวัดทัศนคติของผู้ตอบเกี่ยวกับการเป็นประชาธิปไตย หรือไม่เป็นประชาธิปไตยให้ได้มากที่สุด

แบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับตัวผู้ตอบซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ เช่น เพศ ระดับตำแหน่ง ระดับการศึกษา ซึ่งแยก

---

²Thinapan Nakata, The Problems of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Students (Bangkok : Praepittaya, 1975).

เป็นคำถามได้ 10 ข้อ มีลักษณะเป็นการเติมข้อความลงในช่องว่าง ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบปิด (closed-ended questions) แบบลิเคอร์ท (Likert's type) เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อของผู้ตอบ โดยผู้ตอบจะเลือกตอบได้ตามคำตอบที่มีให้ข้อเลือก 5 ข้อ เช่น

" ท่านติดตามข่าวสารการเมืองจากวิทยุบ่อยแค่ไหน "

1. ทุกวัน	2. เกือบทุกวัน	3. บ่อย ๆ
4. นาน ๆ ครั้ง	5. ไม่เคยเลย	

หรือถามว่า

" ข้าราชการและประชาชนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมทางการเมือง "

1. เห็นด้วยอย่างยิ่ง	2. เห็นด้วย
3. ไม่มีความเห็น	4. ไม่เห็นด้วย
5. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	

ข. การทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามและการปรับปรุงแบบสอบถามคุณสมบัติอย่างหนึ่งของแบบสอบถามที่ดีคือ มีค่าความเชื่อมั่น (reliability) สูงสามารถวัดได้แน่นอน ค่าของความเชื่อมั่นได้สูงเพียงโดยขึ้นอยู่กับความคลาดเคลื่อนในการวัด (error of measurement) ถ้าแบบสอบถามมีความคลาดเคลื่อนในการวัดน้อย ก็คือว่ามีค่าความเชื่อสูง การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีหลายวิธีด้วยกัน ที่นำมาใช้สำหรับการศึกษานี้ได้ใช้วิธีการสอบซ้ำ (test-retest method) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองสอบถามกับข้าราชการระดับ 2 และ ระดับ 3 กลุ่มเล็ก ๆ จำนวน 20 คน ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2520 และเก็บคืนภายในวันเดียวกัน ต่อมาในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2520 ซึ่งเป็นระยะเวลาห่างกัน 1 สัปดาห์ ผู้เขียนได้นำแบบสอบถามแบบเดิมไปให้ข้าราชการกลุ่มดังกล่าวตอบอีกครั้งหนึ่ง และเก็บแบบสอบถามคืนในวันเดียวกัน

แบบสอบถามที่ข้าราชการจำนวน 20 คน ตอบทั้ง 2 ครั้ง ในช่วงเวลา
 ห่างกัน 1 สัปดาห์ ได้ถูกนำมาเปรียบเทียบแต่ละข้อที่ผู้ตอบแต่ละคนตอบระหว่าง 2 ครั้ง
 โดยวางหลักการเปรียบเทียบไว้ว่า ถ้าการตอบ 2 ครั้ง อยู่ในข้อเดียวกัน (เห็นควย
 อย่างยิ่ง เห็นควย หรือ ไม่เห็นควย ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง) ถือว่าเป็นคำตอบที่ไม่คลาด-
 เคลื่อน แต่ถ้าตอบต่างกันไปคนละข้อ หรือในกรณีครั้งแรกตอบข้อใดข้อหนึ่ง ครั้งที่สอง
 ตอบว่า ไม่มีความเห็น และครั้งแรกตอบว่าไม่มีความเห็น แต่ครั้งที่สองตอบไปทางข้อใด
 ข้อหนึ่ง เช่นนี้ถือว่าเป็นคำตอบที่คลาดเคลื่อนไป นอกจากนี้ สำหรับคำถามบางข้อ ที่
 คำตอบมีลักษณะเป็นความถี่ของการปฏิบัติ และบางข้อเป็นการแสดงความเห็นเรื่องการใช้
 อำนาจ ถ้าตอบผิดกันระหว่าง 2 ครั้ง ถือว่าคลาดเคลื่อนเช่นเดียวกัน

จากการทดสอบ 2 ครั้งดังกล่าว มีจำนวนข้อในแบบสอบถามคลาดเคลื่อนไป
 112 ข้อ

จากสูตร ค่าความเชื่อมั่นโคของแบบทดสอบ³ (Coefficient of
 Reproductivity)

$$CR = 1 - e/n$$

$$e = \text{จำนวนข้อที่คลาดเคลื่อน}$$

$$n = \text{จำนวนข้อทั้งหมด}$$

เพราะฉะนั้น $CR = 1 - \frac{112}{760} = 8.5$

นั่นคือ แบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่นโครอยละ 85 หรือมีความคลาดเคลื่อน
 ไปร้อยละ 15 ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมืควัดที่มีความเชื่อถือได้ พอที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือ
 ในการศึกษาต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม การแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นดังกล่าว
 ผู้เขียนได้รับคำแนะนำจากผู้ตอบหลายท่าน เกี่ยวกับถ้อยคำและข้อความในคำถามบางข้อ

³E. Terrence Jones, Conducting Political Research

(New York : Harper & Row, Publishers, 1971), pp. 42-43.

ที่ผู้ตอบอาจตีความหมายได้หลายทาง หรือไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง จึงนำมาแก้ไขปรับปรุงถ้อยคำและข้อความในคำถามข้อต่าง ๆ ให้มีความหมายชัดเจน เข้าใจง่าย และผู้ตอบสามารถตีความหมายไปในทางเดียวกันได้ เช่น คำว่า "ความสามารถทางการเมือง" ได้แก้ไขเป็น "ความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมือง" หรือ "ความสามารถในการมีบทบาททางการเมือง" เป็นต้น เมื่อได้แบบสอบถามที่จะใช้เป็นเครื่องมือวัดความเชื่อทางการเมืองได้แล้ว จึงได้จัดพิมพ์แบบสอบถามขึ้น 760 ชุด เพื่อส่งไปให้ข้าราชการตามสำนักและเขตต่าง ๆ ทอบ โดยเริ่มจัดส่งในวันที่ 1 มีนาคม 2520

ค. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางการเมืองทั้ง 38 ข้อ จะได้รับการให้คะแนนในแต่ละข้อดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
+2	+1	-1
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความเห็น	
-2	0	

เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ความเชื่อทางการเมือง จึงเปลี่ยนคะแนนเป็นค่า "ดัชนีความเชื่อ" ให้มีค่าอยู่ระหว่าง + 1 ถึง -1 โดยใช้สูตรดังนี้⁴

$$\text{ดัชนีความเชื่อ} = \frac{[2N_a + N_b] - [N_c + 2N_d]}{2N}$$

---

⁴Pornsak Phongphaew, "The Political Culture-And-Personality of the Laotian Political - Bureaucratic Elite," Unpublished Ph. D. Dissertation, University of Oklahoma, 1976.

โดยมีค่าของ	N	=	จำนวนข้อทั้งหมด
	a	=	เห็นค้ายอย่างย้ง
	b	=	เห็นค้าย
	c	=	ไม่เห็นค้าย
	d	=	ไม่เห็นค้ายอย่างย้ง

เนื่องจากคำถามในแบบสอบถามเป็นทั้งคำถามเชิงบวก (positive direction) และคำถามเชิงลบ (negative direction) ในการคิดค่าดัชนีความเชื่อได้เปลี่ยนคำตอบไปในทางตรงกันข้าม ก่อนที่จะคิดค่าดัชนี ทั้งนี้เพื่อให้สามารถรวมเป็นหน่วยเดียวกันได้ คำถามเชิงบวกและลบสังเกตได้จากเครื่องหมาย + และ - กำกับอยู่ท้ายคำถามนั้น ตารางที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4

ในการคำนวณค่าดัชนี สมมติว่าผู้ตอบคนหนึ่งตอบว่า "เห็นค้ายอย่างย้ง" หมดทุกข้อ ดัชนีความเชื่อที่คำนวณจากสูตรข้างบนจะเป็น + 1 โดยได้จากการคำนวณดังนี้

$$\frac{[(2 \neq 38) + 0] - [0 + (2 \neq 0)]}{2 \neq 38} = +1.0$$

ในกรณีผู้ตอบคำถามทุกข้อว่า "ไม่เห็นค้ายอย่างย้ง" ดัชนีความเชื่อจะมีค่าเป็น -1 โดยได้จากการคำนวณดังนี้

$$\frac{[(2 \neq 0) + 0] - [0 + (2 \neq 38)]}{2 \neq 38} = -1.0$$

ในกรณีที่ผู้ตอบ "เห็นค้าย" ทั้ง 38 ข้อ ดัชนีความเชื่อจะมีค่า + .5 โดยได้จากการคำนวณดังนี้

$$\frac{[(2 \neq 0) + 38] - [0 + (2 \neq 0)]}{2 \neq 38} = +.5$$

ถ้าผู้ตอบตอบคำถามทุกข้อว่า "ไม่เห็นด้วย" คำนีความเชื่อจะมีค่า -0.5 โดยได้จากการคำนวณ ดังนี้

$$\frac{[(2 \neq 0) + 0] - [38 + (2 \neq 0)]}{2 \neq 38} = -0.5$$

หรือในกรณีที่ผู้ตอบ "เห็นด้วย" และ "ไม่เห็นด้วย" เท่ากัน หรือตอบที่อยู่ในลักษณะสมดุล คำนีความเชื่อจะมีค่า 0.0 ดังนี้

$$\frac{[(2 \neq 0) + 19] - [19 + (2 \neq 0)]}{2 \neq 38} = 0.0$$

$$\frac{[(2 \neq 9) + 10] - [10 + (2 \neq 9)]}{2 \neq 38} = 0.0$$

จากสูตรดังกล่าว ผลลัพธ์ที่ได้จะมีค่าระหว่าง $+1.0$, 0 และ -1.0 ดังนั้น ถ้าผลลัพธ์เป็น 0.1 ถึง 1 หมายความว่า ผู้ตอบรายนี้มีความเชื่อในทางสนับสนุนหลักเกณฑ์ และวิธีการประชาธิปไตย ถ้าผลลัพธ์เป็น -0.1 ถึง -1 หมายความว่า ผู้ตอบรายนี้มีความเชื่อที่ไม่สนับสนุนหลักเกณฑ์และวิธีการประชาธิปไตย อนึ่ง มีปัญหาว่า ถ้าผลลัพธ์ได้ 0.0 ซึ่งหมายถึง ความไม่ยืนยันร้าย หรือเพิกเฉยทางการเมืองนั้น จะจัดผู้ตอบรายนี้ไว้ในกลุ่มไหน เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการวิจัยนี้ต้องการสำรวจความเชื่อทางการเมืองในทางสนับสนุนประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ใดไม่มีความคิดเห็นในทางที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว จะจัดเข้าไว้ในพวกที่ไม่สนับสนุนประชาธิปไตย เมื่อหาค่าดัชนีความเชื่อของแต่ละคนได้แล้ว จะได้นับแจกแจงแยกผู้ตอบเป็น 2 พวก โดยการชั่งนับคะแนน (tallies) และแยกคะแนนตามตัวแปรต่าง ๆ หลังจากนั้นจะได้ทำการทดสอบหาค่าสำคัญทางสถิติ (statistical significance of relationships)

เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางการเมืองกับตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้สูตร χ^2 (chi-square) มาทดสอบ⁵

$$\text{สูตร } \chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{O_{ij}^2}{E_{ij}} - N$$

r = จำนวนแถวอน (rows)
 c = จำนวนแถวตั้ง (columns)
 i = แถวอนที่ i
 j = แถวตั้งที่ j
 O_{ij} = ค่าของข้อมูลที่เกิดขึ้นรวมได้ในแถวอนที่ i และแถวตั้งที่ j
 E_{ij} = การประมาณค่าของข้อมูลแต่ละช่วงที่เกิดขึ้นรวมได้ในแถวอนที่ i และแถวตั้งที่ j ค่า E_{ij} หาได้จาก
$$\frac{(\text{ผลรวมของแถวอนที่ } i) (\text{ผลรวมของแถวตั้งที่ } j)}{N}$$

 N = ทั้งหมด

รายละเอียดของผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจริงจะได้อีกในบทที่ 4 ต่อไป

เค้าโครงวิทยานิพนธ์

นอกจากสิ่งที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 จะเป็นการกล่าวถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยว่ามีอุปสรรคและปัญหาประการใด โดยจะเน้นในด้านวัฒนธรรม-

---

⁵วินัส พิชาวิชัย และสมจิต วัฒนาชยากุล, สถิติสำหรับนักสังคมศาสตร์ 1 (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 267.

ทางการเมืองระบบราชการไทย และการปกครองท้องถิ่นโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร
กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในบทที่ 3 จะได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับความ-
เชื่อทางการเมือง กับการพัฒนาทางการเมืองและประชาธิปไตย เพื่อเป็นพื้นฐานใน
การศึกษา สำหรับบทที่ 4 จะเป็นการเสนอผลที่ได้จากการสำรวจความเชื่อทางการเมือง
และการวิเคราะห์ความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการกรุงเทพมหานคร ส่วนบทที่ 5
ซึ่งเป็นบทสุดท้ายเป็นการสรุปใจความสำคัญของการศึกษาพร้อมทั้งเสนอแนะสู่ทางในการ
พัฒนาทัศนคติและความเชื่อทางการเมืองของคนไทย เพื่อให้เป็นปัจจัยเอื้ออำนวยต่อ
การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในอนาคตต่อไป นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะแนวทางสำหรับ
ผู้ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับระบบราชการควรศึกษาวิจัยต่อไปอีกประการหนึ่งด้วย